

Hoofdstuk 7

Schoolvariabelen

Tabel 7.1: Trendgegevens locatie school

De meeste Nederlandse leerlingen die hebben deelgenomen aan PIRLS zijn afkomstig uit plaatsen die door de directeur als landelijk worden omschreven (41%), maar er is een goede verdeling van de leerlingen tussen stedelijk, voorstedelijk en landelijk (er zijn geen significante verschillen met 2001). Opvallend is dat internationaal gezien leerlingen afkomstig uit stedelijke gebieden een gemiddeld hogere schaalscore hebben, terwijl dit in Nederland juist niet het geval is. In Nederland presteren de leerlingen uit de steden juist het slechtst. Er zijn meer geïndustrialiseerde landen waar dit het geval is, zoals Duitsland, Schotland en de Verenigde Staten.

Tabel 7.2: Trendgegevens percentage leerlingen afkomstig uit economisch minder bevoorrechte gezinnen (schoolvragenlijst)

Om een beeld te krijgen van de socio-economische positie van de leerlingen is in de schoolvragenlijst de vraag opgenomen: hoeveel procent van de leerlingen op uw school komt uit economisch minder bevoorrechte gezinnen?

55% van de leerlingen gaat naar een school waar, volgens de directeur, minder dan 10% van de leerlingen afkomstig is uit economisch minder bevoorrechte gezinnen (Nederlandse score 558, Intern. gem. 522). 35% van de leerlingen gaat naar een school met 11-50% leerlingen uit economisch minder bevoorrechte gezinnen en 10% van de leerlingen gaat naar een school waar meer dan 50% van de leerlingen uit economisch minder bevoorrechte gezinnen komt (Nederlandse score 510, Intern. gem. 511). Er is geen significante verschuiving in de percentages ten opzichte van 2001. Zowel internationaal als in Nederland presteren de leerlingen die op scholen zitten met een hoger percentage leerlingen uit economisch minder bevoorrechte gezinnen gemiddeld lager op de begrijpend leestoets.

Tabel 7.3: Trendgegevens percentage leerlingen wiens eerste taal niet de toetstaal is

Op de vraag hoeveel procent van de leerlingen niet de toetstaal als eerste taal spreekt, antwoorden de Nederlandse directeuren dat het merendeel van de leerlingen (79%) op scholen zitten waar minder dan 10% van de leerlingen Nederlands niet als eerste taal spreekt.

Zoals wellicht was te verwachten zijn de resultaten van de leerlingen die op scholen zitten met meer dan 26% leerlingen van wie de eerste taal niet de toetstaal is, lager dan de resultaten van de overige leerlingen.

Tabel 7.3: Trendgegevens percentage leerlingen wiens eerste taal niet de toetstaal is

	0-10% eerste taal niet de toetstaal			11-25% eerste taal niet de toetstaal		
	2006 Percentage leerlingen	Gemiddelde score	Vershil percentage met 2001	2006 Percentage leerlingen	Gemiddelde score	Vershil percentage met 2001
Nederland	r 79 (4,1)	554 (1,8)	-5 (5,2)	4 (1,9)	537 (14,2)	-2 (2,8)
Internationaal Gem.	73 (0,5)	504 (0,7)		10 (0,4)	499 (1,7)	

Vervolg

Data afkomstig uit de schoolvragenlijst.

() De standaardmeefout staat tussen haakjes. Aangezien de resultaten zijn afgerond, kunnen sommige totalen inconsistent lijken.

Een "r" betekent dat data beschikbaar is voor 70-84% van de leerlingen.

	26-50% eerste taal niet de toetstaal			Meer dan 50% eerste taal niet de toetstaal		
	2006 Percentage leerlingen	Gemiddelde score	Vershil percentage met 2001	2006 Percentage leerlingen	Gemiddelde score	Vershil percentage met 2001
Nederland	9 (2,9)	517 (7,1)	6 (3,3)	9 (3,2)	515 (8,0)	2 (4,0)
Internationaal Gem.	6 (0,3)	487 (2,7)		12 (0,4)	471 (2,6)	

Tabel 7.4: Urenverdeling directie

Aan de directeuren is gevraagd hoeveel tijd ze besteden aan verschillende schoolgerelateerde activiteiten. Hieruit blijkt dat de Nederlandse directeuren gemiddeld 45 uur per week werken en de meeste tijd kwijt zijn aan administratieve taken (29%). Daarnaast besteden ze ook veel tijd aan leidinggeven en deskundigheidsbevordering van het team (17%), andere taken (15%) en het ontwikkelen van het schoolplan en de onderwijsvisie van de school (12%). Minder tijd zijn ze kwijt aan lesgeven (7%) en contacten met individuele leerlingen (7%).

Tabel 7.5: Trendgegevens Index schoolbenodigdheden

De directeuren werd gevraagd in hoeverre de kwaliteit van onderwijs op hun school beïnvloed wordt door een tekort aan bepaalde zaken, zoals o.a. onderwijsgevend personeel, lesmateriaal, computersoftware (-ondersteuning), gebouwen en verwarming. 93% van de Nederlandse directeuren geeft aan nauwelijks tekorten te hebben die de kwaliteit van onderwijs beïnvloedt. Dit is in vergelijking met de andere landen het hoogste percentage (Intern. gem. 52%).

Tabel 7.7: Trendgegevens beschikbaarheid computers voor onderwijsdoeleinden (schoolvragenlijst)

Het gemiddeld aantal leerlingen per computer is in alle landen gedaald, scholen hebben steeds meer computers beschikbaar die gebruikt kunnen worden voor onderwijsdoeleinden. In Nederland heeft 63% van de scholen één computer per vijf leerlingen, een toename van 24% ten opzichte van 2001, 26% heeft één computer per 5-10 leerlingen, 10% heeft één computer per 11-20 leerlingen, 1% heeft één computer per meer dan 20 leerlingen en 1% heeft helemaal geen computer die voor onderwijsdoeleinden gebruikt kan worden.

Tabel 7.8: Trendgegevens ouderbetrokkenheid (schoolvragenlijst)

Om informatie te verkrijgen over de mate van ouderbetrokkenheid bij de school en de mate waarin er sprake is van communicatie tussen de ouders en de school is er een index gecreëerd. De index bevat o.a. vragen over het aantal ouderavonden, (deelname aan) activiteiten en evenementen en informatie over de prestaties van de kinderen.

Uit de index blijkt dat de ouderbetrokkenheid van de Nederlandse ouders hoog is, 94% van de leerlingen valt in de hoge categorie, na enkele Canadese provincies het hoogste percentage leerlingen (Intern. gem. 45%).

Spijbelen

Tabel 7.11. Trendgegevens spijbelen

Op de vraag in hoeverre spijbelen (niet verantwoorde afwezigheid) een probleem vormt op hun school geven de Nederlandse directeuren aan dat het geen (62%) of een klein (32%) probleem is. Dit in tegenstelling tot veel andere landen, waar spijbelen wel een probleem lijkt te vormen (Intern. gem. 14% gemiddeld probleem, 9% groot probleem).

Schoolklimaat

Tabel 7.13. Index leerkrachtttevredenheid werk/carrière

Om de tevredenheid van leerkrachten wat betreft hun carrière en werk in beeld te brengen is een index ontwikkeld bestaande uit vijf vragen uit de leerkrachtvragenlijst (o.a. Ik ben tevreden met mijn beroep als leerkracht en Ik doe belangrijk werk als leerkracht)

Uit deze index blijkt dat leerkrachten over het algemeen een positieve kijk hebben op het werk als leerkracht. 71% van de Nederlandse leerkrachten bevindt zich in de hoge categorie (Intern. gem. 64%), 28% in de middelste categorie (Intern. gem. 34%) en 2% in de lage categorie (Intern. gem. 2%).

Tabel 7.12. Index schoolklimaat (schoolvragenlijst)

De index betreffende schoolklimaat voegt zes vragen uit de schoolvragenlijst samen (o.a. bevreemding die leerkrachten in hun werk vinden, steun van de ouders m.b.t. prestaties van leerlingen, en aandacht van de leerlingen voor elkaars welzijn). 24% van de Nederlandse directeuren bevindt zich in de hoge categorie (Intern. gem. 37%) en 76% in de middelste categorie (Intern. gem. 62%). Dit is gelijk gebleven in vergelijking met 2001.

Tabel 7.14. Index schoolklimaat (oudervragenlijst)

Uit deze index blijkt dat ook de Nederlandse ouders over het algemeen een positief beeld hebben van de school van hun kinderen. 67% van de Nederlandse ouders bevindt zich in de hoge categorie (Intern. gem. 60%), 31% bevindt zich in de middelste categorie (Intern. gem. 38%) en 2% in de lage categorie (Intern. gem. 2%).

Tabel 7.15 Index schoolklimaat (leerlingvragenlijst)

Ook de leerlingen is gevraagd hoe zij het schoolklimaat ervaren. Zij hebben de volgende vraag beantwoord: Wat vind je van jouw school?

- Ik vind het leuk op school
- Ik denk dat de leerkrachten op mijn school om mij geven
- Kinderen op mijn school respecteren elkaar
- Kinderen op mijn school geven om elkaar

Op basis van de antwoorden (helemaal mee eens= 4 punten, beetje mee eens=3 punten, niet zo mee eens= 2 punten, helemaal niet mee eens=1 punt) zijn drie categorieën samengesteld. Hoog (leerlingen met een gemiddelde hoger dan 3), midden (leerlingen met een gemiddelde van 2 of meer, maar lager dan 3) en laag (leerlingen met een gemiddelde lager dan 2).

De helft (51%) van de Nederlandse leerlingen bevindt zich in de hoge categorie (Intern. gem. 56%), 44% zit in de middelste categorie (Intern. gem. 40%) en 5% zit in de lage categorie (Intern. gem. 4%). Hierbij valt op dat de begripend leesprestaties van de leerlingen in de hoge categorie (549) beduidend hoger zijn dan de resultaten van de leerlingen in de lage categorie (529). Dit beeld komt niet naar voren in het internationaal gemiddelde waar de leerlingen in de hoge categorie zelfs lager scoren (502) dan de leerlingen in de lage categorie (507).

Veiligheid op school

Tabel 7.16 Index Veiligheid op school (leerlingvragenlijst)

De index is samengesteld uit de vragen over veiligheid die aan de leerlingen gesteld zijn ("Ik voel me veilig als ik op school ben" en de vraag of de volgende incidenten in de laatste maand op school hebben plaatsgevonden: pesten, stelen, het slaan van kinderen). 46% van de Nederlandse leerlingen zit in de hoge categorie (Intern. gem. 47%), 50% in de middelste categorie (Intern. gem. 50%) en 5% in de lage categorie (Intern. gem. 3%). Ook bij deze index zijn de begripend leesprestaties van de leerlingen in de hoge categorie (555) in Nederland een stuk hoger dan de prestaties van de leerlingen in de lage categorie (532). Dit is wel overeenkomstig met het beeld dat het internationaal gemiddelde geeft. Er kan worden gesteld dat het schoolklimaat en de mate van veiligheid op school, zoals dat door de leerlingen wordt ervaren, van invloed is op de leesprestaties van de leerlingen.

Tabel 7.17: Trendgegevens index veiligheid op school (schoolvragenlijst)

De directeuren hebben geantwoord op de vraag in hoeverre bepaald gedrag van leerlingen een probleem vormt op hun school (ordeverstoring, afkijken, onfatsoenlijk taalgebruik, vandalisme, diefstal, intimidatie of verbaal geweld onder leerlingen, fysiek geweld onder leerlingen). 33% van de Nederlandse leerlingen valt in de hoge categorie, dit is in vergelijking met de andere landen erg weinig (Intern. gem. 60%), 65% zit in de middelste categorie (Intern. gem. 32%) en 1% zit in de lage categorie (Intern. gem. 7%). De problemen die volgens de directeuren het meeste voorkomen op scholen zijn afkijken, onfatsoenlijk taalgebruik en intimidatie of verbaal geweld onder leerlingen.

Samenvatting

Leesvaardigheid in internationaal perspectief

Nederlandse leerlingen presteren internationaal gezien goed. Het internationale gemiddelde dat op 500 is gesteld, wordt ruim overschreden met een gemiddelde schaalscore van 547. Belangrijk hierbij is dat het verschil tussen de zwakke lezers en de groep sterke lezers klein is. Er zijn gemiddeld weinig extreem zwakke lezers, maar de kopgroep van goede lezers is ook erg smal. In de rangschikking valt af te lezen dat alleen de Russische Federatie, Hong Kong, Singapore en Luxemburg (en enkele Canadese provincies) een significant betere prestatie hebben geleverd dan Nederland.

De leesscores van de Nederlandse leerlingen komen in 2006 gemiddeld significant lager uit in vergelijking met 2001. Dit verschil is toe te schrijven aan de minder goede prestaties van de meisjes en is dus geen algehele achteruitgang. Er is sprake van nivellering van de prestaties van de meisjes en de jongens, de Nederlandse meisjes presteren nog steeds significant beter dan de jongens, maar de verschillen zijn kleiner dan in 2001. Het verschil in de begrijpend leesprestaties tussen 2001 en 2006 is toe te schrijven aan de lagere prestaties op de verhalende teksten.

De begrijpend leesprestaties van de groep leerlingen van wie de beide ouders in Nederland geboren zijn en de groep leerlingen van wie beide ouders in het buitenland geboren zijn verschillen nog steeds sterk (respectievelijk 554 en 513). Het verschil tussen beide groepen is in de afgelopen 5 jaar gelijk gebleven. Het is wenselijk dat er aanvullend onderzoek wordt gedaan om de verschillen tussen de groepen beter in kaart te brengen. (Tabel 3.12)

Slechts 39% van de Nederlandse leerlingen heeft een positieve leesattitude, dit is een significante afname van 5% t.o.v. 2001 en internationaal gezien erg laag (Internationaal gemiddelde is 49%). 16% van de leerlingen geeft aan lezen helemaal niet leuk te vinden.

Nederlandse leerlingen lezen in vergelijking met hun leeftijdgenoten in andere landen weinig en hebben ook minder plezier in lezen. Er is een grote groep Nederlandse leerlingen die dagelijks thuis voor hun plezier leest (36%), maar er is een nog grotere groep die aangeeft thuis vrijwel nooit te lezen (42%). Nederlandse leerlingen besteden in vergelijking met andere landen erg weinig tijd aan het lezen van artikelen en verhalen op Internet of in boeken. (Tabel 4.3-4.6)

Er wordt op scholen bij het leesonderwijs steeds meer gebruik gemaakt van computersoftware. Ook is het aantal computers per leerling toegenomen. (Tabel 6.5)

Steeds meer leerlingen beschikken, volgens de directeuren en de ouders, over vaardigheden van beginnende geletterdheid (zoals de meeste letters van het alfabet herkennen en schrijven, enkele woorden lezen en schrijven en zinnen lezen) voordat ze naar groep 3 gaan. Toch heeft Nederland in vergelijking met de andere landen nog steeds erg veel leerlingen die de vaardigheden niet of nauwelijks onder de knie hebben voordat ze naar groep 3 gaan.

Uit het feit dat het verschil tussen de zwakke lezers en de sterke lezers zo klein is, blijkt dat de leerlingen goed leren decoderen en een goede basis hebben, maar weinig kans krijgen te excelleren. Het lijkt nu tijd meer aandacht te besteden aan woordenschat en begrijpend lezen (het aanleren van strategieën) om het niveau te verhogen en vooral de goede lezers de kans te geven boven het gemiddelde niveau uit te stijgen. De leerlingen moeten de kans krijgen meer leeskilometers te maken, het lezen moet gestimuleerd worden en dit moet zowel op school als thuis gebeuren.

Literatuur

Diepen, M. van. (2007). *Reading literacy development from an international perspective*. Doctoral dissertation Radboud University, Nijmegen: Expertisecentrum Nederlands.

Glopper, K. de, & Otter, M.E. (1993). *Nederlandse leesprestaties in international perspectief*. Amsterdam:SCO.

Kennedy, A.M., Mullis, I.V.S., Martin, M.O., & Trong, K.L. (2007). *PIRLS 2006 Encyclopedia: A guide to Reading Education in Forty PIRLS 2006 Countries*. Boston: International Study Center, Lynch School of Education, Boston College.

Mullis, I.V.S., Kennedy, A.M., Martin, M.O., & Sainsbury, M. (2006). *Assesment Framework and Specifications* (2nd ed.). Chestnut Hill, MA: Boston College.

Mullis, I.V.S., Martin, M.O., Gonzales, E.J., & Kennedy, A.M. (2003). *PIRLS 2001 International Report. IEA's Study of Reading Literacy Achievement in Primary School in 35 Countries*. Boston: International Study Center, Lynch School of Education, Boston College.

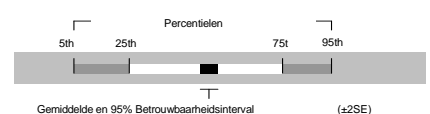
Bijlage 1

PIRLS 2001 Schaalscores leesvaardigheid 2001

Leesvaardigheid in 35 landen

Landen	Schaalscore leesvaardigheid	Gemiddelde schaalscore	Jaren formeel onderwijs	Gemiddelde Leeftijd	Standaard deviatie
Zweden		h 561 (2,2)	4	10,8	66
† Nederland		h 554 (2,5)	4	10,3	57
^{12a} Engeland		h 553 (3,4)	5	10,2	87
Bulgarije		h 550 (3,8)	4	10,9	83
Letland		h 545 (2,3)	4	11,0	62
* ¹ Canada (O,Q)		h 544 (2,4)	4	10,0	72
¹ Litouwen		h 543 (2,6)	4	10,9	66
Hongarije		h 543 (2,2)	4	10,7	64
† Verenigde Staten		h 542 (3,8)	4	10,2	83
Italië		h 541 (2,4)	4	9,8	71
Duitsland		h 539 (1,9)	4	10,5	67
Tsjechië		h 537 (2,3)	4	10,5	65
Nieuw Zeeland		h 529 (3,6)	5	10,1	93
† Schotland		h 528 (3,6)	5	9,8	63
Singapore		h 528 (5,2)	4	10,1	66
^{2a} Russische Fed.		h 528 (4,4)	3 or 4	10,3	84
Hong Kong		h 528 (3,1)	4	10,2	92
Frankrijk		h 525 (2,4)	4	10,1	70
^{2a} Griekenland		h 524 (3,5)	4	9,9	73
Slovakije		h 518 (2,8)	4	10,3	70
IJsland		h 512 (1,2)	4	9,7	75
Roemenië		h 512 (4,6)	4	11,1	90
^{2a} Israël		h 509 (2,8)	4	10,0	94
Slovenië		502 (2,0)	3	9,8	72
Internat. gem.		500 (0,6)	4	10,3	
Noorwegen		499 (2,9)	4	10,0	81
Cyprus		i 494 (3,0)	4	9,7	81
Moldova		i 492 (4,0)	4	10,8	75
Turkije		i 449 (3,5)	4	10,2	86
Macedonië		i 442 (4,6)	4	10,7	103
Colombia		i 422 (4,4)	4	10,5	81
Argentinië		i 420 (5,9)	4	10,2	96
Iran		i 414 (4,2)	4	10,4	92
Koeweit		i 396 (4,3)	4	9,9	89
† Marokko		i 350 (9,6)	4	11,2	115
Belize		i 327 (4,7)	4	9,8	106

* Ontario (Canada)		h 548 (3,3)	4	9,9	
* Quebec (Canada)		h 537 (3,0)	4	10,2	

- h Gemiddelde van het land significant hoger dan internationaal gemiddelde
- i Gemiddelde van het land significant lager dan internationaal gemiddelde